

خوش زیستن در گفتار امامصادق(ع)

حجت‌الاسلام والمسلمین محمد رضا جواهری
عضو هیئت علمی دانشگاه فردوسی

گوارترین زندگی و زیستن چه زندگانی است؟ برای پاسخ به این سؤال به سراغ کلام مبارک و مبین امام جعفر صادق(ع) رفته‌ایم که در روزهای آینده نیز میلاد باسعادت ایشان را در پیش داریم و خوب است به سرچشمه نورانی آموزه‌های آن حضرت نظر کنیم که ایشان در علم و آگاهی و نشر آن در دوران خود و همه دوران‌ها سرآمد بودند. ایشان در حدیثی اخلاقی به پرسش مذکور پاسخ داده‌اند. امامصادق(ع) به حمران بن‌اعین فرموده‌اند: «لَا عِشَّ أَهْثَا مِنْ حُسْنِ الْخُلُقِ» هیچ زندگانی ای گوارتر از حسن خلق و اخلاق پسندیده و نیک‌خویی نیست»(الکافی ج ۸، ص ۲۴۴/تحف‌العقول عن آل الرسول علیهم‌السلام، ص ۳۶۰/ علل الشرایع، ج ۲، ص ۵۵۹/ الاختصاص، ص ۲۲۷/بحارالانوار، ج ۷۸، ص ۱۹۸ و ۲۴۲).

انسان‌ها در پی زندگانی و زیستن خوش و با آرامش و با لذت و بی‌مشقت هستند. امام در این حدیث، چنین زندگانی را نشان داده‌اند. عامل خوش‌زیستن و شادمان بودن و برکت داشتن زندگی، «حسن خلق» است. زندگی با حسن خلق و نیک‌خویی با مردم، گوارا و دلپذیر می‌شود. «عیش» به معنای زیستن و زندگی کردن است. در این حدیث «اهْثَا» به کار رفته است که صیغه افعَل تفضیل است. بهترین زیستن با آموختن چگونه‌زیستن و رعایت آن تحقق می‌یابد. چگونه باید زیست تا بالاترین و بارزترین زیستن باشد. اهْثَاگوارترین و خویش‌ترین و شادترین و دلپذیرترین و نیکوحال‌ترین زیستن را یاد می‌کند. به حکم این حدیث، زندگی با اخلاق زیبا و آراستگی به فضایل و مکارم اخلاق، گوارا می‌شود. هدف بعثت آخرین و بهترین پیامبر خدا(ص)، حضرت محمد(ص)، آموزش و توسعه کامل مکارم اخلاق و به پایان رساندن آن بوده است. پیامبر خدا(ص) راه گوارا و شادمان زیستن بشر را نشان داده‌اند. امامصادق(ع) در این حدیث، زیستن متعالی را در پرتو عمل به مکارم اخلاقی می‌دانند. به انسانی که دارای اخلاق اسلامی است، باید تبریک گفت و او را تشویق کرد.

نتیجه بد اخلاقی و بی اخلاقی، زندگی سخت و تلخ و ناآرام و ناگوار است. خودسازی برای اتصاف به صفات زیبایی اخلاقی هرچه پرهزینه‌باشد، بازهم ارزش دارد؛ چون با اخلاق اسلامی گوارترین و شادمانه‌ترین زندگی پدید می‌آید. انسان خوش اخلاق در جامعه با عزت و احترام زندگی می‌کند و یک زندگی آرام و بی‌دردسر و بدون درگیری و رنج خواهد داشت. شیعه امام جعفر صادق(ع) باید آراسته به حسن خلق و اخلاق نیک شود تا زندگی‌اش ارزش پیدا کند و به زندگی آسان و راحت و باشاط و شاداب برسد. انسان خوش اخلاق، خوش زندگی است و یک زندگی برتر و گوارا و روشن را به جامعه انتقال می‌دهد و نقش زیادی در خوش‌زیستن مردم در اجتماع دارد.

«حسن خلق»، همان آرام و نرم و با تواضع برخورد کردن و باادب و زیبا سخن گفتن و با روی خوش و گرم و خوشایند و چهره گشاده با مردم دیدار و گفت‌وگو کردن و رعایت حقوق بشر اسلامی در رفتار و گفتار در روابط اجتماعی است. خوش اخلاقی در محیط اجتماعی، متقابل است و باعث حسن خلق دیگران می‌شود و سبب زندگی بهتر خواهد بود.

اشارت

دیدي به وسعت جهان

ریحانه عامل‌نیک‌ا یکی از باورهای ما به عنوان مسلمان در دنیای کنونی این است که آموزه‌های دینی اسلام از قابلیت جهانی شدن برخوردار است. این امر در آرای اندیشمندان مسلمان و آیات قرآنی به چشم می‌خورد؛ چنان‌که بحث اصالت و جود و وحدت در عین کثرت ملاصدرا و همچنین مراجعه به آثار بزرگانی چون خواجه‌نصیر و ابن‌سینا و شارحان آثار آنان، مؤید این مطلب است. قرآن کریم نیز منبع و سند مهمی در جهان‌گرایی اسلام است که ما هرچه داریم، از مفاهیم موجود در قرآن کریم و آموزه‌های ائمه اطهار(ع) است. در آیه ۲۸ سوره سبأ آمده است: «وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا لِلنَّاسِ نَبِيرًا وَنَذِيرًا وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ»؛ تو را به پیامبری نفرستادیم، مگر بر همه مردم؛ مژده‌دهنده و بیم‌دهنده. ولی بیشتر مردم نمی‌دانند». نویسنده کتاب «تفسیرالبرهان فی تفسیرالقرآن» در ذیل این آیه شریفه، به منظور تفسیر آن، حدیثی نقل می‌کند که بر جهانی بودن رسالت پیامبر اکرم (ص) و نیز بر جهانی بودن امامت دلالت دارد. ذکر این حدیث که از امام‌صادق(ع) است، باتوجه به مناسبت‌های آینده، خالی از لطف نیست؛ عبد... بن یکر از امام‌صادق(ع) سؤال کرد: «جانم به فدایت! آیا امام آنچه بین مشرق و مغرب است، می‌بیند؟». امام‌صادق(ع) ضمن تأکید بر جهانی بودن امامت اهل بیت عصمت(ع) و اینکه هر امامی گواه بر خلق است و همه مردم را می‌بیند و بر همه جهانیان حجت و امام است، فرمودند: «وَا... یقول: وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ»؛ یعنی برای هرکه روی زمین است و حجت پس از پیامبر، جانشین پیامبر و راهنمای مشاجرات امت و ستاننده حقوق مردم است. علاوه بر آیات متعددی که بر جهانی بودن دین اسلام و وعده الهی بر تحقق این امر دلالت دارند، در احادیث فراوانی نیز بر این مطلب تأکید و تصریح شده است. اما مجال اندک است و برای امروز ما «کاین اشارت ز جهان گذران، ما را بس!».

بردار و بخوان

صادقانه

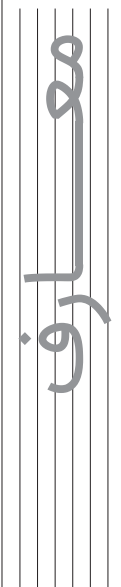
ائمه اطهار(ع) در طول زندگی خود با دشواری‌های زیادی روبه‌رو شده‌اند که بعضی از آن‌ها در قالب سیره و سیر زندگی ایشان به واسطه محبان و شیعیان آن حضرات به صورت منقول و مکتوب به ما رسیده است. نویسندگان امروزی نیز از کار ننشسته‌اند و برای عرض اُردت و ترویج آموزه‌های دینی و معرفت‌افزایی در مورد اهل بیت(ع)، دست به تألیف زده‌اند. کتاب امروز در مورد امام‌صادق(ع) است. داستان «صادقانه»، مقطع سیاسی انتقال خلافت بنی‌امیه به بنی‌عباس را روایت می‌کند. در این کار به شرح ماجرای قیام زید بن علی، دسیسه چینی منصور دوانیقی، دومین خلیفه عباسی، علیه امام‌صادق(ع)، سرنوشت تلخ ابومسلم خراسانی و قیام نفس زکیه، اشاره و نقش آفرینی دو برادر در طول داستان بیان می‌شود. تمرکز و خط اصلی داستان بر دریای معرفت و آسمان بی‌کرانه علم امام‌صادق(ع) استوار شده است. ایشان در طول حیاتشان، شاگردان بسیاری را پرورش دادند تا نکته‌های ناب شناختی را برای سایرین در نقاط دیگر بگسترانند.

این کتاب، نوشته سهیلا عبدالحسینی است. این اثر ضمن اینکه یک عاشقانه آرام و شرح زندگی خانوادگی یکی از پیروان و محبان امام ششم شیعیان است، گزارش دقیقی از اوضاع سیاسی و اجتماعی زمانه امام‌صادق(ع) را شرح می‌دهد. شخصیت‌هایی که در داستان، بخشی از زندگی و فعالیت‌های خوب و بد آنان روایت می‌شود، در تاریخ گزارش‌هایی در مورد آن‌ها وجود دارد. بیانات امام‌صادق(ع) در کتاب «صادقانه»، مستند است. در آثار این طرح حتی درباره فضا سازی و موقعیت‌های مکانی مثل مسجد، بازار و حجره‌های شهر محل زندگی امام معصوم(ع) تحقیق شده است. این اثر را انتشارات به‌نشر چاپ و منتشر کرده است.

شهرانه نیوز
شاهارانه نیوز
شماره ۱۴۳۳
۱۴۳۳
۱۴۳۳
۱۴۳۳

شماره ۱۴۳۳
۱۴۳۳
۱۴۳۳
۱۴۳۳

به مناسبت میلاد امام‌صادق(ع) در گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین بهاری بررسی شد

یادگارهای ارزشمند رئیس مکتب برای شیعه

آئمه مستقیم(ع) فرارسیدن سالروز ولادت امام‌صادق(ع) به‌عنوان رئیس مکتب، فرصتی است تا با مرور جلوه‌هایی از آن حیات نورانی، تلاش کنیم به قدر توان، ما هم خود را به سیره نورانی آن حضرت شبیه و بخش‌هایی از آن را در زندگی‌مان اجرا کنیم. در این باره با حجت‌الاسلام والمسلمین ابراهیم بهاری، کارشناس مذهبی و استاد حوزه و دانشگاه، گفت‌وگو کرده‌ایم.

راهبری اهل توحید

سیره مبارک همه اهل بیت(ع) در مجموعه رفتار فردی و اجتماعی از روزی که مسئولیت جامعه را به‌عنوان امام و راهبر عهده‌دار شدند، دارای نقاط عطف و طلایی است و تفاوتی نمی‌کند که سیره کدام یک از آن حضرات را بررسی کنیم؛ چون هر یک به تناسب دوره و عصری که مجموعه شیعیان و پیروان و اهل توحید در آن می‌زیستند، وارد میدان رهبری شدند و کوشیدند با علم و عمل و سخن، آن‌ها را در مسیر کمال و سعادت پیش ببرند.

دوران مساعد برای امامت

امام‌صادق(ع) به‌عنوان ششمین امام شیعیان(ع) ۲۲ سال بعد از واقعه جان‌سوز عاشورا متولد شدند. پدرشان امام باقر(ع) ایشان را از همان طفولیت، امام معرفی کردند. امام‌صادق(ع) تقریباً طولانی‌ترین دوران امامت را داشتند و نیز شرایط مساعدی برای هدایتگری دارا بودند؛ چنان‌که از سال ۱۱۴ هجری تا هنگام شهادت حدود ۳۴ سال امامت امت را برعهده داشتند.

راه‌اندازی وسیع‌ترین مرکز علمی اسلامی

امام هادی(ع) هم تقریباً به همین میزان امام بودند اما در حصر و خفان شدید قرار داشتند، در حالی‌که امام‌صادق(ع) در جریان ضعف بنی‌امیه و ابتدای کار بنی‌عباس، فرصت خوبی(حدود ۲۲ سال) در اختیار داشتند. در این دوران ایشان آثار تبلیغی اخلاقی خاصی بر جای گذاشتند و مکتب اهل بیت(ع) را توسعه دادند. امام‌صادق(ع) نقشی مؤثر در گسترش فرهنگ اسلام ناب ایفا کردند و وسیع‌ترین مرکز علمی اسلامی را بی‌ریزی و حدود ۴ هزار شاگرد را تربیت کردند که برخی مثل هشام بن حکم، محمد مسلم، مفضل بن عمر و جابر بن حیان از بزرگان و زعمای شیعه بودند.

اهل سنت هم می‌گفتند قال جعفر بن محمد!*

کوفه از کانون‌های مهم پرورش شاگرد و کادرسازی امام‌صادق(ع) بود؛ چنان‌که حدود نهمصد نفر در مسجد کوفه می‌نشستند و حدیث نقل می‌کردند و می‌گفتند، قال جعفر بن محمد(ع)، این یعنی نه فقط شیعه بلکه اهل سنت هم از محضر ایشان بهره‌بردند و به علم حضرت صادق(ع) تصریح داشتند و امامان مذاهب چهارگانه اهل سنت، مستقیم و غیرمستقیم به مکتب علمی رئیس مکتب، متصل بودند.

تأکید بر استقامت

پشتکار و استقامت در راه رسیدن به هدف، راه رسیدن به آرزوها و اهداف را هموار می‌کند. امام‌صادق(ع) در بیان انتظارات خود از شیعیان بر این خصیصه تأکید کرده و فرموده‌اند: «اگر شیعیان ما در راه حق استقامت کنند، ملائکه آسمان با آن‌ها مصافحه می‌کنند و ابرهای رحمت بر سرشان سایه می‌اندازد و سیمایشان چون ماه می‌درخشد». این یعنی استقامت، مطالبه‌ای مذهبی مکتبی از شیعیان است. دوری از ذلت و عظمت نفس راه امام به‌عنوان یک ویژگی خاص، مطرح و تأکید می‌کنند انسان باید از کارهایی که او را ذلیل می‌کند، پرهیز کند که این عزت نفس از آب و غذا برای انسان واجب‌تر است.

اصلاح با نرمی و عطوفت

حضرت وقتی متوجه شدند فردی به‌نام شقرانی که شرابخوار بود، نمی‌تواند از دربار منصور دوانیقی سهم بیت‌المال را دریافت کند، سهم او را گرفتند و به او دادند و در عین نرمی رفتار نگاه او را هم گوشزد کردند و فرمودند: «کار خوب از هر کسی خوب است، ولی از تو به واسطه انتسابی که با ما داری و تو را وابسته به خاندان رسالت می‌دانند، خوب‌تر و زیباتر است و کار بد از هر فردی بد است. ولی از تو به خاطر همین انتساب، زشت‌تر و قبیح‌تر است». شقرانی دانست که امام(ع) خطای او را می‌دانند و چون رفتار ایشان را دید، شرمند شد و خود را اصلاح کرد.

شیعه خود را ذلیل نمی‌کند

خدا انسان را عزیز آفریده است و به او اجازه تحقیر خود و دیگران را نمی‌دهد؛ برای همین امام‌صادق(ع) تأکید می‌کنند شیعه باید از اموری که او را حقیر می‌کند، دوری کند. ایشان به شدت سؤال و تکدی از دیگران و زیاده‌خواهی‌ای که انسان را ذلیل می‌کند، رد کرده‌اند. امام‌صادق(ع) می‌فرمایند: «شیعیان ما هرگز دست نیاز به سمت دشمنان ما دراز نمی‌کنند». خدای متعال هم ذلت را خصیصه منافقان دانسته و عزت را صفت بارز خود معرفی کرده است.

جلوه‌های رحمت در وجود رئیس مکتب

نه فقط وجود مبارک امام‌صادق(ع) بلکه همه دوازده معصوم(ع) همچون جدشان رسول خدا(ص) جلوه‌های رحمت را داشته و متجلی کرده‌اند؛ در زیارت جامعه کبیره در فرازی می‌خوانیم: «ائمه(ع)، کفاره گناهان شیعیان هستند». این اوج رحمت است. تمام خصوصیات و جلوه‌های رحمت وجود ائمه(ع) در این زیارت از زبان امام‌هادی(ع) انشا شده است. امام‌صادق(ع) نیز چنین بودند و مصداق آن در سیره ایشان فراوان دیده می‌شود؛ مثل دعا و تضرع برای آزادی شیعیان از زندان خلافت.

شفقت حتی به دشمنان

قرآن کریم درباره پیامبر(ص) می‌فرماید ایشان با خلق رؤف هستند یا تصریح قرآن به دلسوزی و شفقت نبوی، در مسیر هدایت امت و معرفی رسول خدا(ص) به رؤف و رحیم بودن، در همه ائمه(ع) هم تجلی داشته است. نقل است شخصی با امام‌صادق(ع) برخوردتند و به ایشان جسارت کرد اما چون نیازمند بود، امام به وی به صورت پنهانی کمک می‌کردند و امیدوار بودند بالاخره دل او به سمت حق متمایل شود. امروز ما هم نیاز داریم این مهربانی، شفقت و رحمت را از سیره حضرت وام بگیریم و در جامعه اجرا کنیم.

روشنا

امام حسن علیه‌السلام: لَيْسَتْ الْعِفَّةُ بِدَافِعٍ رَزَقًا وَلَا أَلْجُزُ بِجَالِبٍ قَضًا فَإِنَّ الرِّزْقَ مَقْسُومٌ وَ اسْتِغْمَالُ الْجِزْيِ اسْتِغْمَالُ الْمَآثِمِ. (تحف‌العقول، ص ۲۳۴).

مهربان، مثل او

یکی از چیزهایی که خوب است ما به عنوان مسلمانی که پیامبری شهر به مهربانی داریم، در برخورد با دیگران رعایت کنیم، عطوفت و مهربانی با خود و دیگران است. هر فردی در زندگی کم‌وبیش، گرفتاری‌ها و مشکلاتی دارد، ولی این باعث نمی‌شود که انسان در رویارویی با دیگران با چهره‌ای گرفته و عبوس

شنیدنی

خمس جهیزیه

آیا به جهیزیه‌ای که به تدریج خریداری شود، خمس تعلقی می‌گیرد؟

اگر عرفا راهی جز تهیه تدریجی جهیزیه وجود نداشته باشد، اگر بیش از یک سال نیز به طول انجامد، به آن خمس تعلقی نمی‌گیرن، به شرط آنکه جهیزیه مطابق با شأن او باشد و از منافع خمس ندهاده سال‌های گذشته نیز تهیه نشده باشد.

و مهربانی‌اش را قرار نمی‌دهد و فرو نمی‌فرستد مگر بر شخص مهربان. اگر شخصی دعا می‌کرد و اگر بیمار بود، به عیادتش می‌رفت. همواره می‌فرمود هر که رحم نکند، به او رحم نمی‌شود. منابع: - محمدی ری شهری، میزان الحکمه، قم، دارالحدیث، ج ۴. - ورام، ابن ابی‌فراس، مجموعه ورام، قم، مکتبه الفقیه، ج ۲، ص ۱۱.

احکام

آیت‌ا...العظمی‌خامنه‌ای: بر فرض مذکور، جهیزیه خمس ندارد.

آیت‌ا...العظمی مکارم‌شیرازی: خمس ندارد و اگر خمس تعلقی هم گرفته باشد، بخشیدیم.

آیت‌ا...العظمی شبیری‌نجان: خمس دارد، مگر مقداری از جهیزیه مورد نیاز و در شأن ایشان که متوقف بر پس‌انداز باشد و تهیه آن از راه دیگر (مثل قرض کردن بدون هتک حیثیت) در موعد خود ممکن نباشد که در این صورت خمس ندارد.

آیت‌ا...العظمی نوری‌همدانی: در فرض سؤال، خمس ندارد.

آیت‌ا...العظمی سیستانی: اگر متعارف چنین باشد که انسان جهیزیه دخترش را در سال‌های متعدد، تدریجاً تهیه کند و تهیه نکردن جهیزیه منافای شأنش باشد، هرچند از جهت اینکه نتواند در وقتش تهیه کند، اگر در بین سال از منافع آن سال مقداری جهیزیه بخرد که از شأنش زیاد نباشد و عرفاً تهیه آن مقدار در یک سال، جزو مصارف سالیانه متعارف او شمرده شود، خمس آن را لازم نیست بدهد و اگر از شأنش زیاد باشد یا از منافع آن سال در سال بعد جهیزیه تهیه کند، باید خمس آن را بدهد و هنگامی خمس آن بر شما واجب می‌شود که پس از بردن آن به خانه شوهر، یک سال گذشته باشد و مورد استفاده قرار نگیرد.

آیت‌ا...العظمی صافی‌کلیپاگانی: در مثل فرض سؤال، جهیزیه خمس ندارد.